

Vyhodnocení realizačního projektu záchranného programu krasce dubového (*Eurythrea quercus*) v ČR v roce 2023

V následujícím textu jsou uvedeny aktivity (kurzívou), které byly naplánovány k realizaci v roce 2023 a způsob jejich realizace. Číslování jednotlivých kapitol respektuje členění textu záchranného programu (ZP). Koordinátorem ZP pro krasce dubového byl v roce 2023 Mgr. Václav John, realizaci ZP dále zajišťují Ing. Jiří Neudert (RP Jižní Čechy), Mgr. Antonín Krása, Mgr. Pavel Dedek (RP Jižní Morava), Mgr. Tomáš Ernest Vondřejc (RP SCHKO Bílé Karpaty) a Ing. Luděk Čech a RNDr. Petr Mückstein (RP Vysočina).

3.1 Péče o biotop

Realizační projekt:

3.1.1 Prosvětlování vybraných porostů

a

3.2.1 Strhávání kůry a ořez větví na vybraných stromech

Prosvětlování zahuštěných porostů je klíčovým opatřením záchranného programu, klíčové pro podporu zanikajících populací. Na rok 2023 je plánováno prosvětlení ve dvou vybraných oblastech, a to v NPR Divoká Oslava na Náměšťsku, kde prosvětlovací zásah proběhl již v roce 2022 a v letošním roce plánujeme jeho pokračování v navazujících porostech (jedná se o okolí tzv. Glorietu). Zde se jedná o odstranění mladých stromů (zejména habry a lípy) v okolí perspektivních starých dubů. Dále plánujeme prosvětlení i na Třeboňsku, a to v NPR Stará a Nová řeka v okolí tzv. Novořecké bašty, což je aktuálně jedno z posledních dvou míst s výskytem krasce dubového na Třeboňsku. Cílem je prokácení náletu v menším úseku hráze a následné prosvětlení navazujícího porostu na ploše zhruba 1-2 hektary.

Realizace:

V NPR Divoká Oslava dojde na 15 místech v nejbližším okolí soliterů či dvojic starých dubů k odstranění vybraných dřevin (habr obecný, výjimečně lípa srdčitá a dub zimní) v podúrovni tak, aby došlo k oslunění odumírajících částí kmenů a silných větví. Celkem bude odstraněno 84 ks dřevin průměru 11-20 cm, 39 ks dřevin průměru 23-30 cm, 3 ks dřevin průměru 31-40 cm a nálet (průměr do 10cm) nad 3 m výšky na ploše 0,05 ha. Zakázka bude dokončena v první části roku 2024.

V NPR Stará a Nová řeka na Třeboňsku byl zahájena managementová zakázka na podporu krasce. Tato zakázka zahrnuje:

- a) Iniciace tvorby biotopu na dřevinách. 10 vybraných dubů letních - na parc. Č. 548/1 v k. ú. Holičky u Staré Hlíny (porost 230Ga8). Bude proveden ořez koruny tak, aby bylo ponecháno několik kratších pahýlů bočních větví (důležitý estetický vzhled - napodobení přirozených zlomů). Kmen se celý ručně (pomocí loupáku) oloupe a boční větve není potřeba zbavovat kůry (možné jen menší zrcátka na osluněných místech). Popsané práce budou probíhat za pomoci plošiny. Odřezaná dřevní hmota a stržená kůra budou ponechány na místě - nesmí stínit oloupaným kmenům.
- b) Pomocí křovinořezu bude plocha 0,45 ha (p. č. 478, 705/10a 548/1 v k. ú. Holičky u Staré Hlíny, bezlesí č. 108 - plocha vymezena v mapě) zbavena vyšší "buřeně" a nežádoucího náletu. U 10-ti vybraných dubů letních bude zajištěna ochrana proti okusu zvěří (roxory a pletivo).
- c) Na ploše 0,2 ha (označeno v mapě) ruční odstranění náletu akátu nad 3 m výšky a do 10 cm průměru kmene.
- d) Iniciace tvorby biotopu na dřevinách. Transport tří kmenů s uložením na parc. č. 478/1 v k.ú. Holičky u Staré Hlíny (bezlesí č. 108). Jeden kmen bude transportován z hráze rybníka Svět (dub letní 94/1 v k.ú. Třeboň - vlastník Rybářství Třeboň Hld. a.s.) – mrtvé torzo bez kůry zde bylo dříve uloženo na dovyvinutí populace tesaříka obrovského, nyní již v tomto kmeni tesařík není a vlastník požaduje z bezpečnostních důvodů torzo odstranit. Druhý kmen (stojící nahnuté torzo) je na Novořecké hrázi ve vzdálenosti cca 100 m od skládky - 181/10 v k. ú. Holičky u Staré Hlíny (právo hospodařit s majetkem státu Povodí Vltavy, státní podnik). Třetí kmen bude vybrán z porostu 230Ga8 (neperspektivní jedinec podrůstající do koruny jiného dubu). Bude pokácen a transportován do vzdálenosti cca 100 m, zbaven kůry a uložen na vhodném loggeru s ostatními kmeny. Všechny tři kmeny budou uloženy vedle sebe a podloženy tak, aby neležely na zemi. Práce s pomocí jeřábu.

Realizační projekt:

3.1.2 Vytvoření elektronické databáze osídlených stromů

Cílem je na základě výsledků a připomínek k monitoringu realizovanému v roce 2022 dokončit úpravy mapovací aplikace a k této vytvořit webové editační rozhraní obsahující databázi osídlených stromů.

Realizace:

Databáze byla vytvořena dle plánu během roku 2023, aktuálně ještě zbývá zajistit pravidelný přenos dat do Nálezové databáze ochrany přírody (NDOP) a přístup zbývajícím mapovatelům.

Realizační projekt:

3.1.5 Výsadba dubů a jejich ochrana před zvěří

V okolí Veselí nad Moravou, tedy izolované lokality v rámci jihomoravské populace je do budoucna potřeba zajistit výsadbu alejí dubů, aby vznikly koridory propojující výskyt v zámeckém parku s okolní krajinou. Pro rok 2023 je cílem shromáždit poznatky a vybrat vhodná místa, kde by bylo možné výsadbu realizovat.

Realizace:

Byla zahájena jednání směřující k přípravě projektu, který zajistí propojení stávající populace ve Veselí nad Moravou s okolními lesy. Zahájení projektu je plánováno na roky 2024, případně 2025.

3.3 Monitoring

Realizační projekt:

3.3.1 Monitoring velikosti populace a stavu obsazených stromů

V roce 2022 proběhl monitoring na lokalitách NPR Divoká Oslava, Třeboňsko a zámecký park ve Veselí nad Moravou. Realizaci monitoringu bohužel značně zkomplikovalo pozdní přidělení finančních prostředků. Pokud bude z tohoto hlediska situace v pořádku, je v plánu monitoring části populace obývajících jihomoravské lužní lesy, konkrétně EVL Soutok-Podluží, část Tvrdonicko, případně i PP Náměšťská obora.

Realizace

Přes dílčí problémy byl úspěšně realizován monitoring v PP Náměšťská obora i rozsáhlý monitoring v oblasti Soutoku – část Tvrdonicko. Na obou lokalitách byl zjištěn početný výskyt, avšak oproti předchozímu monitoringu těchto míst (v letech 2016-2017) dochází dle očekávání k úbytku stávajících osídlených stromů a zejména začíná chybět nástupnická generace osídlených dřevin. Situace by mělo příznivě změnit plánované vyhlášení CHKO Soutok, avšak v obou případech bude potřeba diskutovat zásahy plánované na další roky (především prosvětlení a uvolňování perspektivních dřevin), které sice v této chvíli nejsou ještě urgentní, avšak jejich realizace je nezbytná. Výsledky monitoringu budou podrobně konzultovány na schůzce realizačního týmu v roce 2024.

3.5 Výchova a osvěta

Realizační projekt:

3.5.2 Osvěta odborné veřejnosti a pracovníků ochrany přírody

Na rok 2023 je v plánu napsat odborný článek (publikace pravděpodobně v časopise Příroda), informující o novém záchranném programu pro krasce dubového, jeho obsahu a plánech do budoucna.

Realizace:

Článek nebyl v roce 2024 dokončen a jeho publikování jsme odložili na rok 2024.

Jiné

Realizační projekt:

Na začátku roku 2023 proběhne pravidelné setkání realizačního týmu k ZP pro krasce dubového.

Realizace:

Pravidelné setkání proběhlo podle plánu dne 25. 1. 2023 ve složení Václav John (AOPK ČR; koordinátor ZP), Radek Hejda, Luděk Čech, Petr Mückstein, Antonín Krása, Tomáš Vondřejc (všichni AOPK), Jana Fuglíková (Ministerstvo životního prostředí), Martin Škorpík (NP Podyjí), Michaela Helclová (Entomologický ústav AV ČR), Petr Kozel (Entomologický ústav AV ČR), Václav Křivan, Ondřej Konvička, David Hauck. Omluvili se Pavel Dedek, Jiří Neudert (oba AOPK ČR) a Lukáš Čížek.

Po setkání proběhla exkurze na lokalitě NPR Divoká Oslava, kde byly sledovány terénní zásahy ve prospěch krasce (část realizovaná na konci roku 2022). Jako optimální místo setkání na příští rok bylo vybráno Veselí nad Moravou.

Shrnutí realizace ZP v roce 2023:

Během prvního roku realizace záchranného programu pro krasce dubového proběhl velký monitoring v oblasti Soutoku, část Tvrdonicku. Oblast byla rozdělena mezi 5 monitorovatelů a mapovací aplikace přes jisté drobné nedostatky se nakonec osvědčila i v těchto podmínkách (tj. často bez datového signálu). Další monitoring proběhl v PP Náměšťská obora. Současně byly realizovány zásahy na lokalitách NPR Divoká Oslava a NPR Stará a Nová řeka na Třeboňsku. Překvapením bylo náhodné zjištění zavlečeného výskytu v Zoo Zlín – Lešná, kde chceme v roce 2024 zajistit monitoring.

Financováno Evropskou unií. Údaje a informace zveřejněné v tomto vyhodnocení realizačního projektu vyjadřují názor či stanovisko pouze Agentury ochrany přírody a krajiny ČR, nikoliv Evropské unie ani CINEA. Evropská unie ani CINEA nejsou odpovědní za jakékoliv použití informací, které toto vyhodnocení realizačního projektu obsahuje.